

Jost, Henryk

Zebranie w sprawie monografii górnictwa i hutnictwa tatrzańskiego

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/1, 144-145

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

najbardziej zbliżyć się do pierwowzoru. Szybkość spalania węgla nie przekraczała 10 kg na godzinę.

Bieg pieca był niezwykle równomierny, naboje schodziły samoczynnie. Dzięki tej równomierności udało się wyznaczyć pouczający rozkład temperatur w piecu. Izotermmy wyjaśniły m. in. zjawiska tzw. biegu brzeżnego, którego domyślaliśmy się ze śladów na fragmentach górnych ścianek. W ten sposób otrzymano doskonałe potwierdzenie pierwotnych przypuszczeń.

Ogółem przetopiono 90 kg rudy przy zużyciu takiej samej ilości węgla. Z rozbiórki zawartości pieca otrzymano ok. 2 kg „grapi” i kłoc żuźlowy wraz z gąbką żelaza o masie ok. 65 kg. Ilość uzyskanego metalu nie dała się na razie ustalić, było go dużo, ale dokładne dane uzyska się dopiero po przeprowadzeniu prac laboratoryjnych.

Doświadczenia wrześniowe były nie tylko całkowicie udane, dostarczyły one więcej niż poprzednie wyjaśnień szczegółów świętokrzyskiego procesu dymarkowego.

Mieczysław Radwan

ZEBRANIE W SPRAWIE MONOGRAFII GÓRNICTWA I HUTNICTWA TATRZAŃSKIEGO

W 1955 r. Sekcja Historii Techniki i Nauk Technicznych ówczesnego Komitetu Historii Nauki PAN podjęła prace badawcze¹ nad historią górnictwa i hutnictwa tatrzańskiego. Powołany wtedy zespół badawczy, któremu przewodniczył prof. Juliusz Zborowski, dyrektor Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, dokonał do chwili bieżącej wielu prac, które znacznie rozszerzyły dotychczasowe wiadomości o tym zagadnieniu.

Tak więc przeprowadzone przez S. Zwolińskiego badania terenowe i prace wykopaliskowe w Starych Kościeliskach, na Ornaku i na Pysznej² rozświetliły lokalizację i układ kilku dawnych obiektów. Badania archiwalne w Kórniku (W. Jostowa, H. Jost) dostarczyły wielu materiałów odnośnie do produkcji, zbytu, spraw socjalno-bytowych robotników górniczo-hutniczych itp.³ W archiwach wiedeńskich prof. J. Pazdur odnalazł raporty hr. Ybary o stanie górnictwa i hutnictwa galicyjskiego — a m. in. i tatrzańskiego — bezpośrednio po zajęciu południowych ziem Polski przez Austrię oraz ciekawe materiały ikonograficzne (mapy, plany huty i urządzeń)⁴. Została zbadana gospodarka wodna Kuźnic i jej oblicze energetyczne⁵. Inż. arch. S. Żychoń, pracując nad zagadnieniem dziejów zagospodarowania przestrzennego Kuźnic, co było tematem jego pracy doktorskiej⁶, zdołał odszukać i zgromadzić sporą liczbę wartościowych materiałów (plan walcowni, mapa Liesganigka, dawne fotografie Kuźnic). Jego praca, aczkolwiek poświęcona przede wszystkim roli Kuźnic jako czynnika miastotwórczego w rozwoju Zakopanego, zawiera również nieznanne dotychczas dane historyczne i obyczajowe o hutnictwie tatrzańskim. Przy

¹ Por. nr 1/1956 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”.

² Por. sprawozdanie S. Zwolińskiego z tych prac w nrach 3/1958 i 3/1961 „Kwartalnika”.

³ Por. m. in. W. Jostowa, *Sytuacja pracownika w przemyśle górniczym i hutniczym w Tatrach*. „Wierchy”, r. XXIX, 1960.

⁴ Por. J. Pazdur, *Materiały do górnictwa tatrzańskiego w Hof- und Kammerarchiv w Wiedniu*. „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, nr 1/1960.

⁵ K. Dziewońska, H. Jost, *Kuźnice zakopiańskie i ich gospodarka wodna*. „Gospodarka Wodna”, nr 10/1956.

⁶ *Osiedle górniczo-hutnicze w Kuźnicach w XVIII i XIX wieku*. Praca wykonana na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej; obrona jej miała miejsce 30. XII. 1960.

wykorzystaniu tych i innych materiałów został przez H. Josta opracowany popularny zarys dziejów górnictwa i hutnictwa tatrzańskiego⁷, opublikowany w serii „Z dziejów techniki” wydanej przy współpracy Działu Historii Techniki i Nauk Technicznych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Zagadnienia kulturalno-obyczajowe związane z przemysłem górniczo-hutniczym tatrzańskim zostały opracowane przez prof. J. Zborowskiego⁸.

W tej sytuacji można już obecnie myśleć o przygotowaniu monograficznego opracowania górnictwa i hutnictwa w Tatrach. W dniu 17 września 1962 r. odbyło się w Zakopanem posiedzenie Zespołu Górnictwa i Hutnictwa Tatrzańskiego z udziałem prof. J. Zborowskiego, prof. E. Olszewskiego, doc. M. Radwana, dra S. Żychonia, mgra S. Miczulskiego, S. Zwolińskiego i mgra inż. H. Josta. W ożywionej kilkunastogodzinnej dyskusji omawiano możliwości ukazania się monograficznego opracowania, sposoby jego realizacji oraz podział zagadnień między współpracujących ze sobą członków zespołu.

Jak stwierdził doc. Radwan, zagadnienie tatrzańskie jest niewątpliwie częścią problemu górnictwa i hutnictwa na naszych terenach podgórskich. Na podstawie samych materiałów zakopiańskich trudno jest odtworzyć technologię i zanalizować zagadnienia gospodarczo-produkcyjne. Stąd też tematyką pracy należałoby starać się objąć całość Podgórze, od Ustronia Śląskiego aż po Cisnę. Szczególnie cenne będą tu bogate archiwalia zachowane w Węgierskiej Górze. Zagadnienie tatrzańskie można jednak opracować w postaci wydawnictwa materiałowego ze wstępnymi komentarzami odnośnie do poszczególnych zagadnień. Jeden tom byłby poświęcony górnictwu i hutnictwu żelaza, drugi zaś — metalom kolorowym.

Termin przygotowania tomu poświęconego żelazu ustalono na koniec 1963 r. Obejmowałby on następujące zagadnienia: 1. Warunki geologiczne w Tatrach. 2. Zagadnienie lasów (ew. inż. Myczkowski). 3. Mielerze i technika mielerzenia (S. Zwoliński). 4. Energia wodna (H. Jost, ew. ze współpracą K. Dziewanowskiej). 5. Produkcja górnicza i hutnicza (S. Zwoliński i dr Żychoń z komentarzami docentów Radwana i Różańskiego oraz inż. Rudnickiego). 6. Założenia przestrzenne (dr inż. S. Żychoń). 7. Zagadnienie człowieka (siła robocza, kadry techniczne, urządzenia socjalne itd. — W. Jostowa). 8. Zabytki i sprawy kulturalno-obyczajowe (prof. Zborowski).

Henryk Jost

WYSTAWA TYSIĄCLECIA WŁÓKIENICTWA

W dniu 3 października 1962 r. odbyła się w łódzkim Muzeum Historii Włókiennictwa uroczystość otwarcia wystawy *1000 lat włókiennictwa*.

Ekspozycja stanowi chronologiczny przegląd zagadnień wyrobu włókna i tkaniny. Zobrazowane zostały także procesy technologiczne włókiennictwa. Główne kierunki rozwojowe w poszczególnych epokach ujęto w formie tekstów wprowadzających na planszach. Na całość wystawy złożyły się liczne oryginalne eksponaty (przędziki, kołowrotki, wrzeciona, krosna, szczątki tkanin, księgi z próbkami tkanin, dokumenty pisane), a ponadto rekonstrukcje, modele oraz obfity materiał ikonograficzny w postaci powiększeń fotograficznych.

Najcenniejszym niewątpliwie eksponatem jest samoprząsnica wykonana według pomysłu Jamesa Hargreavesa (1765 r.) zastępująca pracę trzydziestu kołowroteków¹.

⁷ H. Jost, *O górnictwie i hutnictwie w Tatrach Polskich*. Warszawa 1962.

⁸ Część tego opracowania znajduje się w druku w „Wierchach”.

¹ Według informacji posiadanych przez Muzeum Historii Włókiennictwa jest to jeden z trzech zabytków tego typu zachowanych na świecie.